

REDACTIA

Arad, Str. Auloh (Adam)

ABONAMENTUL

Pentru Austro-Ungaria:
pe 1 an fl. 10; pe 1/2 an fl. 5; pe 1/4 de an fl. 2.50; pe 1 lună fl. 1

N-rii de Duminecă pe an fl. 2.—

Pentru România și străinătate pe an 40 franci.

Manuscrisurile nu se învântează.

ADMINISTRAȚIA

Arad, Str. Auloh (Adam)

INSERȚIUNILE:

de 1 șir garmond: prima-dată 7 cr.; a doua oară 6 cr.; a treia oară 4 cr. și timbru de 30 cr. de fiecare puțit cațiune.

Atât abonamentele cât și inserțiunile sunt a se plăti înainte.

Scrisori nebrancate nu se primesc.

TRIBUNA POPORULUI

Anul III.

Număr de Duminecă

Nr. 14.

Cinstirea sârbătorilor.

O armată fără însuflețire e ca și un trup fără suflet. O mortăciune.

Însuflețirea feciorilor noștri, prin care în lupte sângeroase au câștigat biruința patriei și glorie casei Habsburgilor, și-au luat-o din legea strămoșească care i-a învățat, că jurământul e sfânt și trebuie împlinit chiar cu prețul vieții și din tradiționala alipire către casa Habsburgilor, pe care i-au socotit de părinții poporului.

Și noi am ținut să cultivăm această credință și astăzi, și mai ales astăzi, în fața pornirilor resvratitoare ale șovinismului politic și ale turbării socialiste.

Însă par-că mai marii oștirilor nu mai sunt adeverații părinți ai soldaților.

Acolo, în sfatul de unde se dau poruncile, începe a se face deosebire între o limbă și alta. Cel puțin semnele așa arată.

Ori poate nu știți de acolo de sus ce au să îndure feciorii noștri?

Iată lupta sângeroasă de Miercuri. Cetiți-o, vă rugăm, și vedeți cum feciorii noștri din propriul indemn manifestează credința către tron. Înainte de a-i înrola sub negru-galbin, vin la sorți cu steagul armatei și pentru cinstea lui se aruncă cu pieptul gol în baioneta pandurilor polițiali.

Sângerează pe stradă dar nu-l dau din mână, că nu sunt inimi reci cari să se cutremure de tăiușul baionetei. Din leagăn sunt crescuți cu căntece voinicești, căci sunt crescuți de mame române, a căror mândrie și po-deabă sunt fiii voinici.

Această vitejie a soldatului român, o știți voi mai bine cari i-ați văzut în foc. Să o știți dar acum în ce chip sunt tratați de civilie când ridică steagul vostru.

Dar nu numai atâta, ca să știți, ci mai vârtos faceți datoria de a vă apăra feciorii cari și-au vărsat sângele pentru steagul vostru. Nu poțim dela voi mai mult decât ce au făcut „cătânașii” noștri: să apărați cinstea steagului și a purtătorilor lui.

Ori doar' nu știți nici de tratamentul în serviciu?

Iată pildă e epistola soldaților din Bosnia, pe care am publicat-o în N-rul trecut, și în care ni-se tânguesc feciorii, că românii sunt delăturați la avansări, pentru-că sunt români. O știm și noi aceasta, ba știm și mai multe din patimile casarmelor, de care au parte feciorii noștri, mai ales de când jidovimea a ajuns la stele.

Până acum groaza feciorilor era grefreiterul de țigan; acum e caporalul „patriotic”, între cari escelează jidanul. Fricos și țiganul și jidanul dela tre, când ajunge la putere și se simte

în siguranță că nu-l poți pune pe labe, își dă întreg veninul purtării de frică de mai înainte și devine chinuitor al jertfelor ce i-a ajuns pe mână. Și aceasta după zisa soldatului din Bosnia: „tot dela prepuși vine, cari nu sunt mai buni decât domni din civilie”. Că acești prepuși — onoare excepțiilor — încă nu mai sunt crescuți în spiritul curat militar, ca și vitejii de odinioară, ei mai poartă pe căciula ceva strein de armată, pene de șovinism.

Și e teamă să nu vină vremea când pe soldat să-l lege de superiorii săi numai frica și ura, ficele tirăniei.

Și deosebirea între lege și lege, Dumnezeu și Dumnezeu! Ce este această?

Sârbătorile catolice se cinstesc. Feciorii au răgaz și sunt concediați pe la vetrele lor familiare, ca să poată serba în tihnă zilele Domnului. Pentru ovrei se dau porunci separate din ministerul de războiu, ca feciorii de legea mosaică opt zile de paști, câte le țin, să fie cruțați dela slujbă și lăsați la biserică lor, ca asemenea în tihnă să sârbzeze zilele lui Jehova.

Nu mai noi suntem afară din lege? Nu mai noi nu avem sârbători? Ori este deosebire între Dumnezeu nostru și între al calvinului ori ovreului? De ce al noștri feciori numai sunt țărâți în zilele de sârbători pe la exercițiu greu de arme? De pildă ca acum doi ani în ziua de sfințele Paști se făcuse exercițiu mare de garnizoană, cu regimentul aproape curat românesc din Arad; și aceasta și în alte atâtea sârbători.

Noi dăm din prisosință Impăratului ce este al Impăratului. Cum de nu ne lasă mai marii oștirilor să dăm și lui Dumnezeu ce este a lui Dumnezeu?

Legea noastră e recunoscută. Să nu se știe despre aceasta și în ministerul de războiu? Ori doar' nu vor să știe?

Pentru ce?

Vreji să se abrutizeze sentimentul religios în soldatul român? Ei bine. Dar atunci mai bine fără el, căci soldatul care n'are simțul datorinței și al răspunderii pentru jurământul făcut pe drapel nici nu-l ține, se face un laș desertor și trădător. Și vedeți că soldatul român își varsă sângele pentru steag chiar înainte de a jura pe el.

Știm că de sus de la Maiestatea Sa e dată porunca ca să se cultive simțul religios în armată. „Befehlurile” au și venit până jos, dar' la noi nu se aplică.

E trist, că atât de îngust se execută ordinul supremului comandant, dar' și mai trist e că episcopatul român nu-și întinde îngrijirea părintească și asupra armatei.

Ordinul este general și reprezentanții bisericilor trebuie să-l ceară aplicărea față de credincioșii lor acolo, unde nu se aplică.

Sigur că ministrul de războiu n'a dat din senin ordinul mai nou prin care se ordonează respectarea sârbătorilor

mosaice, ci-l va fi cerut reprezentanța bisericii mosaice, ear' ministrul de războiu a grăbit să împlinească această cerere, căci porunca are de sus, să cultive sentimentul religios în armată.

Atențiunea reprezentanței noastre bisericesti însă nu s'a estins și la această îngrijire de fiil bisericii, cari sunt sub arme. Ne împlinim dar' noi o sfântă datorință față de biserică și fiil ei, acum, când ne adresăm către mai marii bisericilor române, către **Inalt Preasfințitii Metropoliți din Sibiu și Blaj**, cu rugarea: să întrevină la locurile mai înalte militare, pentru respectarea sârbătorilor noastre în armată, și scutirea soldaților noștri de exercițiu, în zilele sârbătorilor noastre. Suntem siguri, că la o simplă reprezentare domnul ministru de războiu ar grăbi să împlinească porunca Majestății Sale și față de noi, și e de datoria chemării lor apostolești să o facă aceasta fără amânare.

Cu o cale mai facem o rugare către **Inaltpreasfințitii Metropoliți**, tot pentru cinstea bisericii și mângăierea credincioșilor.

Legea, ce e drept, decretează sârbătorile catolice de oficioase pentru judecatori, când adevărat nu se țin pertractări. Dar' zice și aceea ca să se respecte și sârbătorile altor confesiuni.

În faptă însă vedem că poporul nostru este chemat în judecăți fără nici o cruțare și în zilele sârbătorilor noastre, chiar și în cele mai mari, și nici avocatul român nici clientul n'are sârbători.

Ovrei și aici sunt scutiți, căci în calendarele oficioase ale judecătorilor, la sârbătorile mosaice e introdusă nota că: în această zi israelitul nu se poate chema în judecată.

E de datoria **Inaltpreasfințitilor Metropoliți** să intervină la locurile competente pentru respectarea sârbătorilor noastre și la judecătorii ca în calendarele oficioase să se introducă și sârbătorile noastre.

Credem, că prin aceasta ne-am împlinit o datorință creștinească, mai ales în ajunul sfințelor sârbători ale Iuvierii.

Uncheașul.

† Lascar Catargi, șeful partidului conservator, decedat în ziua de 11 Aprilie în București, împlinise vârsta de 75 ani. A avut parte activă la toate evenimentele mari prin cari au trecut cele două principate române, având trecere mare mai ales în Moldova, unde la un moment dat era să-l candideze și ca Domn. A participat cu rol hotărâtor în Divanul ad-hoc (1857), la proclamarea unirii și alegerea lui Cuza-Vodă (1859), precum și la restituirile lui Cuza-Vodă (1866) și deveni membru în locotenența domnească până la suirea pe tron a principelui Carol I de Hohenzollern, cărui îi fu prim-ministru în mai multe rânduri. Printre însul dispere una

din figurile istorice ale României. El s'a bucurat de stima nu numai a aderenților săi, căror un șir lung de ani le-a fost șef, dar' el moare înconjurat fiind de venerațiunea și regretul tuturor Românilor.

Scrisoare dela dl dr. V. Lucaciu

Primum următoarea scrisoare:

Roma, 9/IV 1899.

Onorată Redacțiune!

Mi a venit la cunoștință o scrisoare publicată de dl Păzmândy în „Magyarország” din 1 Aprilie n.

Nu mă pot ocupa de cuprinsul acelei scrisori, — nu merită. Reflectez numai la o singură propozițiune, care prin conținutul ei este și tipul și sinteza articolului întreg, mai mult, al politicii șovinismului maghiar: minciună, impostură, înșelăciune. Zice adică:

„Pe Lucaciu și pe Coroianu i am adus din temnițele Seghedinului, ca să mulțumească lui Bánffy grația regală.”

Este cunoscut că h. Bánffy și agentul seu Păzmândy au sedus și înșelat o parte a opiniei publice comunicând în „Pester Lloyd” că membrii grațiați ai comitetului național au mulțumit lui Bánffy grația regală.

Acest comunicat fals a fost îndată demintat în „Tribuna”, în „Vaterland” și în „Deutsches Volksblatt” din Viena. Ziarele jidane și jidano-maghiare însă n'au avut curajul să rectifice ceea-ce intenționat au falsificat.

Am declarat adevărat atunci, precum declar acum, că noi lui Bánffy nimic nu i-am mulțumit, ci l'am rugat, ca în calitate sa de prim-ministru al M. Sale să aducă la cunoștința înaltului Tron sentimentele noastre de mulțumire omagială pentru actul suveran de grațiere.

Și când br. Bánffy se silea a ne explica cum și el a lucrat în cauza grațierii, voind prin aceasta să ne spună că și lui se dătoareste ceva mulțumită, îndată i-am răspuns în mod categoric și la înțelese, că comitetul național recunoaște că Ex. Sa a executat în mod loial porunca M. Sale.

Nici vorbă de mulțumită lui Bánffy sau guvernului maghiar.

Aceste toate s'au publicat atunci îndată ce s'a descoperit mistificarea și acum public aceste șire spre zdrobirea mistificării lui Păzmândy, dacă s'ar mai găsi cine-va să ia în serios scrisese lui.

Multe salutări!

Dr. V. Lucaciu

ca secretar general al comitetului național.

Vârsarea de sânge din Arad.

Cătânașii sub steag. — Atacul poliției — Românii nu se lasă — O mamă euragioasă.

Mercuri a început asentarea în cerul Aradului. Firea românului e că la asentare merge ca la nuntă, cu lăutari și cu steag în frunte, chiuind și cântând cântece românești.

Așa intrară în oraș des de dimineață feciorii din comuna cea mai apropiată, *Micălaca*. Ca semn că vin ași pune viața în slujba tronului, și-au făcut un steag, în care au combinat culorile casei domnitoare și cele naționale și anume: galbinul în mijloc cu deasupra negru, iar de desubt al-

bastru, adică înlocuieră roșul din tricolorul nostru cu negru, ca să fie galbinul-negru ca culoarea împărătească și galbinul-albastru ca culoarea românească combinate într'un steag, iar la pălării purtau pantofii în tricolor românesc.

Poliția avisată, pecum se știe, de notarul comunal din Micălaca, i-a așteptat pe piața primăriei; deodată ies de pe sub porți 6 polițiști și vor să ia steagul dela feciori. Aceștia și înconjură stegul și se încinge un virtej de luptă între polițiști și feciori.

În această luptă se rupe prăjina steagului pe care puseseră polițiștii mâna, da polițiștii sunt respinși și siliți să se retragă la primărie. Feciorii ridică steagul de nou și între urale, cu steagul fălăind merg mai departe până înaintea casei comitatense.

De aici încep apoi a-se împraștia feciorii. Cinci dintre dâșii trec îndărăt în cărcima Hamedli, peste drum dela primărie. Abia se așezară în cărcimă, când și intră cinci polițiști cu baioneta înfiptă, îi înconjură ca să-i aresteze. Și încep vitejia cu aceea, că îndrăsnesc a da în feciori, și aceștia se pun în apărare, și se încinge o groaznică hărțuială, om la om, într'o învâlmășală din care nu vedeai decât om peste om și încoavărea baionetelor.

Dela comitat se vede până la locul de luptă. Incepe dar a alerga grosul feciorilor dela comitat ca să-și apere frații; dar atunci le sare în coaste întreagă garda polițială și cu baioneta înfiptă le stă calea. Aci se întâmplă apoi noua ciocnire, în care la patru feciori cu douăzeci de polițiști armați durează o bună vreme, până pe cei 5 feciori au aruncat o întreită putere armată și i-au arestat și se lățise și vestea că vine miliția. Răniți s'au întâmplat și de o parte și de alta. Mai greu a fost rănit un biet micălăcian, om mai în vârstă, (G. Nădăban) care alergase și el cu vasele de lapte cu care venise la piață și l'a străpuns în față o baionetă. Bine înțeles că celelalte sate nu sosiseră, căci atunci se întâmplau ne mai pomente lucruri.

Ce va să zică aceasta? Vărsare de sânge!

Ca feciorii noștri știu de acasă cinstea steagului, și-și varsă sângele pentru el și fără poruncă. Ori care țară ar fi mândră de fi cari cu astfel de simțeminte vin să se înșire sub steagul împărătesc, numai în Ungaria se poate întâmpla, ca să tragă cu baioneta în cel ce fălăie steagul armatei.

În toate, scena cea mai frumoasă a fost când o mamă, văzând că trei polițiști săriră asupra feciorului ei, s'a năpustit și ea asupra polițiștilor, ear fiului i-a strigat: „Nu te lăsa, dă pe ei“, și mama și feciorii îmblăteau pe polițiști.

Polițiștii au năpădit cu droaia asupra feciorilor și au deținut pe următorii:

1. Gavrița Ardelean.
2. Savu Rancu.
3. Ioan Nini.
4. Ioan Ardelean.
5. Totor Tudur.
6. Petru Butean.
7. Costa Buzășan.
8. Măriuța Șiculan.
9. Mitru Șiculan.
10. Iona Păndan.
11. Costa Tișler, toți din Micălaca.

Părinții deținătorilor au împuternicit pe avocatul Dr. Sever Ispravnic cu apărarea celor care pentru steag au fost năpăstuiți cu baionetele și li-s'au vărsat sângele.

Martorul ocular.

DIN ROMANIA

† Lascar Catargi.

Îndată ce a aflat de moartea d-lui Lascar Catargi, A. S. Regală Principele Ferdinand s'a dus Marți seară acasă la defunct și a exprimat condolențele A. Sale d-nei Eufrosina L. Catargi.

După aceea, pe la ora 5 și jumătate, d-na Mavrogheni, marea damă de onoare a M. S. Reginei, s'a dus la d-na Catargi ca să-i exprime adâncile regrete ale Suveranei.

De asemenea întreg corpul diplomatic a exprimat familiei regretele sale pentru pierderea suferită.

Mercuri dimineață, M. S. Regele, însoțit de d. colonel Mano, aghiotant regal, s'a dus acasă la d. Catargi.

M. S. a fost primit la scară de d-nii George Gr. Cantacuzino, șeful partidului conservator.

Suveranul ținea în mână o ghirlandă de trandafiri naturali pe care a depus-o pe sicriu.

M. S. Regele a stat vre-o zece minute în fața cadavrului.

Din București.

— Retragerea guvernului. — Moartea d-lui Lascar Catargiu.

12 Aprilie.

Ieri guvernul prezidiat de dl D. Sturdza și-a dat demisia. Cine-i va urma, nu se știe încă. Fapt e numai că M. Sa Regele a primit în audiență pe dl Eugen Statescu și D. Giani, liberali fruntași, ear' dintre conservatori pe d-nii G. Gr. Cantacuzino și T. Maiorescu. Din doue însă una: ori vine un guvern Statescu, care ar aduna toate elementele liberale ori dacă dl Statescu n'ar reuși să facă aceasta, vin la putere conservatorii aliați cu junimiiștii, formându-se astfel un guvern Cantacuzino-Carp. Mult până mâne și lucrul va fi decis.

Mare emoțiune a produs moartea d-lui Lascar Catargiu, șeful partidului conservator. Cu câteva zile numai înainte el luase încă parte la luptele politice și a murit pe neașteptate, se zice în emoția ce l'a cuprins când a luat știre despre evenimentele politice din capitală. Partidul conservator va face șeful său o strălucită înmormântare. Ca șef al partidului s'a proclamat dl G. Gr. Cantacuzino, cel mai bogat boier din România.

In momentul de a pune ziarul sub presă, primim următoarea telegramă cu privire la evenimentele din România:

București, 13 Aprilie.

Două zile dela demisia d-lui D. Sturdza și formațiune nouă ministerială încă nu există. Moartea lui Lascar Catargi a produs neînțelegeri între conservatori și junimiiști în privința șefiei guvernului.

O PARERE CORECTĂ.

În ziua de 26 Martie I. P. S. Sa Metropolitanul Ioan Mețianu a primit în Budapesta pe unul din corespondenții „Adevărului“ (Ovru socialist expulsat din România), căru-i între altele i-a spus următoarele:

— Eu, drept să-ți vorbesc nu prea știu ce se petrece pe la d-voastră, adică nu știu mai mult de cât se scrie în ziarele de pe aci. Atâta însă e sigur, că agitațiunile d-voastră ne strică nouă mult. Poate și noi vă stricăm d-voastră, nu știu, se poate prea bine, dar este sigur că d-v ne stricăți nouă. Luptele de partid de la d-voastră sunt prea aspre; un partid învinuște pe cel-l'alt, și dacă ar fi să crezi tot ce se scrie, n'ai mai ști care partid e bun. De aceea eu nu sunt nici cu liberalii, nici cu conservatorii, nu cunosc nici pe unii, nici pe alții, ci sunt

de părere ca să ne lăsați pe noi ceștia de aici să ne căutăm de treburile și necazurile noastre,—să crezi: avem și noi necazuri destule pe cari le cunoaștem noi mai bine, și deci suntem mai în stare să judecăm mijloacele de lipsă pentru remediarea răului“.

O întîmpinare.

Primim următoarele:

Timișoara, 11/4 n. 1899.

Onorată Redacțiune!

Referitor la notița de sub titulatura „Neamurile văzându-se haidute“ etc. publicată în organul d-voastră nr. 62 de la 11 ale c., în care se face amintire de numele meu și de alegerea mea de director la „Timișana“, vă rog să binevoiți a primi și publica următoarele explicații:

De la îndepărtarea din Arad a dlui fost episcop și până azi nu am fost în Lipova, nu am consultat absolut cu nime nici verbal nici în scris asupra conferinței plănuite pe Joi 1/13 curent și nu am absolut nici o cunoștință de o astfel de conferință sau de plănuire.

Ce privește alegerea mea de director la „Timișana“, istoricul întâmplării, descris de tot fidel, este următorul:

În anul 1897 în Noemvrie 17, când se prevedea moartea fostului director Suciu și 3 zile înainte de asta direcțiunea m'a substituit în mod provizor în direcțiune. Cum știu propunerea, ca să fie substituit, a făcut o dl avocat Dr. P. Cegle, care era membru în direcțiune. După asta, cam la o lună, cei 40 de acționari, toți inteligenți, întruniți într'o conferință particulară, la care a luat parte și dl Dr. G. Vuia din Arad, sub prezidiul dlui Em. Ungurian, au aprobat și dinșiți unanim substituirea mea provizoriu: până la adun. generală din 1898. Înainte de această adunare se iviseră mai mulți competenți cari însă, punându-se în pertractări cu o comisiune aleasă din pomenita conferință, la care eu nu am fost părtaș, s'au retras, și astfel dl președinte al comisiunii în presara alegerii mi-a comunicat numai atâta, că eu am rămas singurul competent. În ziua adunării gen. alegerii s'a făcut prin votare secretă; eu am intrunit 429 de voturi, adică toate, minus 3. Între aceste voturi obvin acționari cu câte 100, 50, 40, 30 de acții, toți absoluți independenți de voința dlui protopop Dr. Tr. Putici, care recunosc, încă a fost un părtinitor al meu. Astfel am fost ales.

Cu stimă:

P. Rotariu,
director.

D'ale Sârbilor.

Deputație sârbescă la Szell.

Mercuri, 12 Aprilie după amiază a fost primită de către Szell o deputație din 9 membri ai amănatorului congres sârbesc, trimiși de conferința ce au ținut o frunțașii Sârbi în luna Ianuarie la Zagrêb și despre care am dat seamă la timpul său. Scopul audienței lor la Szell era cel hotărât de pomenita conferință, anume să exopereze de la dâșul reîntrunirea congresului amănat.

Ministrul-president, precum zice „P. Lloyd“ răspunse, că „interesele autonomiei bisericești sârbești ti zac în mod cu totul deosebit la inimă, ear' cât despre convocarea congresului, va pune să ti se dea informațiunii din partea competentă“.

Cu acest privilegiu, spune toaia officioasă, Szell a mai amintit, că sinodul episcopesc și-a intrerupt conferențele din cauza învinuirilor episcopului Zmeianovici împotriva patriarhului Brankovici.

Comisarul guvernial la acest Sinod, bar. Nikolici, întorcându-se la Budapesta, a făcut zice o altă foaie de acolo, un lung raport ministrului-president, care îl va așterne monarhului.

Episcopul Zmeianovici.

O depeșă din Vêrșeț vestește:

Sinodul sârbesc a înconștințat episcopului de aici Zmeianovici opt zile de răsgândire pentru ca ori să-și lămurească pășirea sa împotriva patriarhului, ori să-și retragă

acusa. Se zice, că episcopul e înclinat a face acest din urmă lucru, dar cei din giurul lui și pun toate silințele de a-l îndupleca să nu o facă.

Trecerea la protestantism.

Mișcarea pornită de radicalii Nemți din Austria, Schönerer și Wolf, având de scop a îndemna și îndupleca pe conașionali lor catolici, ca, din motive naționale, să treacă la protestantism, a luat o lățire și avânt destul de întinse, încât autoritățile biserică catolice au găsit cu cale a lua contra măsuri, anume: a feri pe credincioșii catolici de pe amvon în intruniri, prin pelegeri, circulare, broșuri etc. să nu-și lapede confesiunea. Ba au exoperat de la guvern, ca organele lui întrevin adeseori disolvând icicolo câte câte o întrunire Wolf-Schönneriană, confiscând broșuri și alte asemenea.

Corifeii mișcării sperau însă, că rezultatul agitațiunii va fi mult mai strălucit de cât s'a dovedit; accentuând anume la toate ocașiunile ziua nașterii lui Bismarck, 1 Aprilie n. Schönerer se aștepta la 10.000, dacă nu tocmăi convertiții, cel puțin insinuția se reîntoarce — precum zic — la vechia confesiune națională; în cazul acesta zicea — și el va îmbrățașo legea protestantă — luterană. Speranțele nu s'au îndeplinit, Schönerer n'o trecut încă numai Wolff cu familia sa cu tot. Numărul total al convertiților este de 800; din care revin la orașul Linz, capitala Austiei-de-sus, 128 persoane; Graz, capitala Stiriei, 119 persoane; Leoben, unde e vestita academie montanistică, 14 persoane, printre care 11 academiști și 3 funcționari. În Viena numărul trecerilor nu e mai mare de cât 230, de la 1 Ianuarie, de când s'a dat losinca: „Rupeti-o cu Roma!“ (Los von Rom!), toți din clasele mijlocii sociale; în Innsbruck, capitala Tirolului, 31 persoane, printre care 17 studenți; în Laibach, 7 persoane etc. În Boemia excelează mai ales două orașe prin treceri: Brüz, cu 80 înși, Eger, cu ceva peste 100 înși.

Cu toate măsurile luate din partea guvernului, agitația nu slăbește, ear' ajutoare din Germania încă decurg binisor.

În ultimul moment vine știrea despre următoarele treceri la protestantism: Deputatul în reichsrath Kittel împreună cu nevasta și copila; deputatul în reichsrath Iro (Schönerer-ian), cu nevasta; în Görz: 38 înși din familii frunțașe.

ULTIME ȘTIRI

Arestările din Micălaca.

Bătăia pentru steag. — Țerani viteji. Iosif Păndan, țeranul curajos, cum rar se găsește, a fost arestat eri, deoarece ca a fost denunțat ca cel mai vinovat în toată afacerea.

De asemenea a fost ascultată eri șoșia lui Teodor Gabor, epitrop, fiind bănueli că ea ar fi cusut flămurile steagului.

Steagul n'a putut fi răpit Mercuri de polițiști, ci feciorii l'a dus acasă. Ieri însă antistia din Micălaca l'a căutat și l'a adus la poliția din Arad.

Feciorii, după cum aflăm, au recunoscut, ca niște adevărați Români inimoși, că da toți laolaltă s'au bătut pentru steag. Nici unul nu a tăgăduit nimic.

Ei vor fi dați de altfel în judecată mai ales pentru-că „au bătut agoniții ordinii publice“... Au însă situația ușoară, deoarece ce se constată cu martorii că feciorii s'au apărât: au lovit numai după ce polițiștii s'au aruncat asupra lor.

Dintre polițiști unuia i-sa sucit mâna, așa că a devenit incapabil de a mai lucra. Aluia îi s'a zdrobit mâna.

Azi și eri, după cele întâmplante, la casa comitatului au postat gendarmi. Învalmășală între gendarmi și feciori a fost însă numai cam pela orele 2, când mulțimea mare ieșea din curte, fiind deja gata asențările. Incident mai grav nu s'a întâmplat însă.

Incassarea dărilor dela popor.

(i—b). Nici odată nu suferă și nu simte poporul în măsură așa mare nedreptății și batjocurii ca cu prilejul scoaterii dărilor.

Prin incassarea dărilor li-se dă slujbașilor celor oblăduți de stăpânire puțința, de a-și face isvoare de venite, de a prigoni poporul.

Sub cuvânt că slujbașii trebuie să îndrume poporul la plățirea dărilor, ei sevărsesc batjocuri față de popor.

Nu putem tăgădui, că doară între organele puse ca să scoată dările de pe popor, nu ar fi și oameni cari la incassarea dărilor nu s'ar folosi de măsurile trebuincioase deopotrivă față de prietin ca și de dușman, și față de rudenie ca și de străin, așa ca toți deopotrivă și la timpul seu plătesc dările.

Și dacă ordinele mai înalte se execută față de toți deopotrivă, n'are nime cuvinte a cărti contra slujbașilor statului.

Sunt însă și de acei slujbași, sprijiniți de stăpânire, cari prin cele mai neiertate abuzuri, își aroagă lor-și mare putere asupra poporului. Aceștia, prin „cinstitele“ lor fapte, vreau să dovedească poporului, că ei au putere, (firește cu ajutorul celor de sus) ca să facă oamenilor mare bine și pot să le facă și mare rău.

Ca să-și dovedească ei puterea lor, de a-și răsbuna contra acelor ce nu consimt cu ei, apoi, ne având altă cale, recurg la mijlocul de a incassa darea de pe unii ori alții atunci, când bietul popor e în cea mai mare lipsă de bani.

În multe locuri cei părtiniți de birae și de notari nu se constrâng nici când la plățirea dărilor, de aceea acești favoriți plătesc dările când le dă mâna, deși la aceea stau restanțele cele mai mari de dare, pe când altora pentru câte 4—5 fl. de dare li-se vinde cu doba vitele și bucatele din gura copiilor.

Ce judecată își va face poporul despre slujbașii statului, când vor vedea că numai pentru unii oameni e lege să li-se vindă vitele și bucatele pentru dare, ear' cei părtiniți de primar ori notar, nici habar nu au de a plăti dări și aruncuri.

Oare poporul nu va înțelege că aceea sau nărăvit cu primarul, ori notarul ca să fie încunjuțați de executori în vremea de primejdie?

Sunt casuri că de câte-ori primarul ori notarul a avut lipsă se-și ogorească, se-și samene ori să-și lucre alte lucruri mai îngrabă și la timp, au început a constrânge poporul să-și plătească darea. Și numai acela e cruțat de execuție sau numai acela i se sloboade vita din legătură, care ori plătește ori se împacă cu puternicii din comună, ca să le lucre cu palma ori cu vitele. Ce să facă bietul om, dacă vrea să fie stăpân, pe ce a agonisit cu muncă dreaptă?

Unii slujbași de pe la sate, merg așa de departe încât pretind dela popor, că îndată ce-și anunță ziua în carea are lipsă de lucrători, poporul îndată să sară în brazda lui, să-i lucre pe nimica, ori are ori nu are bietul om timp.

Ce inimă „nobilă“ au slujbașii stăpânirei ungurești, căci nu se mulțumesc că aruncă în grumazii poporului dări și aruncuri insuportabile, mai pretind să le fie oamenii și iobagi pe nimica.

Dacă cineva protestează contra acestor fel de fărâdelegi, apoi tot

hoțul de păgubaș e de vină, căci atăță contra statului.

Câtă vreme stăpânirea îngăduie și sprijinește pe astfel de oameni apoi nu vor merge bine lucrurile.

Capetele cele „luminate“ ale stăpânirei, cred că sprijinind pe cei ce asupresc și nedreptătesc poporul, fac serviciul statului, dar amar se înșală; căci cei ce 'și permit tot felul de abuzuri pe conta statului, nu o fac ca să aducă serviciul statului, ci ca să-și facă lor-și isvoare de venite pe nedreptul de pe spinarea bietului popor. Acești oameni ai stăpânirei sunt cei ce amărăsc poporul contra statului.

DIN MUNȚII APUSENI

Un Apel.*)

Greutăți. — Cum s'ar putea ajuta?
Bucium Ișbita, Aprilie 1899.

Con. una Bucium cu o populație curat română de preste 5000 suflete, e așezată în comitatul Albei inferioare cercul Abrud-Roșia din munții apuseni ai Ardealului. Isvorul de căpetenie al vieții locuitorilor de aci este lucrarea minelor de aur, ce sunt pe teritoriul acestei comune.

Proprietățile de mine a comunei Bucium sunt parte mare a oamenilor din sat, dar, peste tot luând, dinții nu sunt în stare a le lucra mai rațional, așa după cum reclamă timpul de azi, deși sunt constituiți în societăți, care însă lasă mult de dorit în dezvoltarea și progresul lor în viitor și lipsa ori lăcomia de bani îi va duce sigur, mai curând ori mai târziu, pe mâna proprietarilor mari, ce vedem că astăzi se încuibă în munții noștri auroși. Dovadă sunt societățile mari minale dela Musariu și Ruda din comitatul Hunedoarei. Societățile acestea s'au așezat aci numai de curând, abia de vre-o 15 ani, și băisagurile acelea erau pe timpul când nu erau în mâna lor cu mult mai sterpe ca ale noastre, ear' acum lucrându-se de aceste societăți, amăsurați recerintelor moderne, se produce an de an tot mai mult aur curat în cvant de sute de kilo, în preț de sute de mii fl., după cum arată bilanțurile lor anuale, prin urmare prin aceasta se dovedește că băisagul este un ram de economie dintre cele dintâi din țeară. Și numai chestiune de timp mai este până când și proprietățile minale a Buciumului, ce astăzi sunt frumoase nu vor mai fi a poporului buciuman, nu-î mai rămâne alta decât proletarismul sau emigrarea, deși poporul a trăit din timpuri tare vechi cu băisagul mai bine ca prin multe alte locuri.

Este lucru cunoscut publice că linia ferată dela Brad preste Abrud Bucium se va împreuna cu cea dela Zlatna — lucrările pregătitoare fiind deja terminate—și atunci dacă pe noi, proprietarii minelor din Bucium, curentul vaporului ne va afla neconsolidați în băisag, acesta nu va fi mai mult al nostru ci al curentului, căruia noi buciumanii nu ne vom putea nici când contrapune, dacă cei bine voitori cauzei noastre nu ne vor sări întru ajutor.

Din îndemnul acesta, văzând că pericolul ce ne așteaptă este eminent, mai mulți ne-am consfătuț să formăm o reuniune băieșească în munții noștri auroși și să invităm pre toți binevoitorii cauzei a se face membri ai acestei reuniuni și a o sprijini la timp prin vederile lor mai largi și mai rodnice binelui comun.

Formându-se această reuniune e aproape sigur că toate proprietățile minale, cel puțin din Bucium, care sunt considerabile, vor cădea proprietatea reuniunii. Drepturile minale nu sunt drepturi fictive, ci sunt conferite de legea țerei în numele Majestății Sale a Regelui nostru și bine conduse, sunt proprietăți vecinice.

* Toate foile românești sunt rugate să reproducă această corespondență — apel. N. B.

La caz când onorabilul public va îmbrățișa această idee s'ar putea așterne un conspect a tuturor averilor minale din Bucium dimpreună cu charta situației lor.

Planul provizor a înființării unei reuniuni băieșești până la constituirea ei definitivă, îmi iau voe a-î arăta onorabilului public, ce eventual ar voi a se face membri ai acestei reuniuni, în următoarele:

1) Formarea unei comitet fundacional, care să pregătească statutele reuniunii precum și capitalul social și numărul acționarilor aceluia.

2) Alegerea unui institut de bani din patrie unde să se achite acțiunile.

3) Pactarea cu proprietarii de mine, ca acelea realități ale lor, după un timp oareșicare-va, prefapt de reuniune, să cadă în proprietatea ei, la care am cunoștință pozitivă că cei mai mulți și mai mari proprietari de băi pe lângă un pact ecuitabil s'ar învoi cu trup și suflet.

Punem exemplul că reuniunea s'a format cu un capital de 100,000 fl. depuși la vre-un institut de bani ale cărui interese cu 5 % ar da sama de 5000 fl. la an. Cu acești bani întrebuițați de reuniune la exploatarea lucrării, am putea susține după cum lucrăm noi în ziua de azi 23 lucrători la săptămână, plătit cu 3 fl. un lucrător, ceea ce ar da suma de 69 fl., la aceasta mai adăogând materialul trebuincios la exploatare, la săptămână cu 31 fl., spesele întreg: săptămânale fac 100 fl. Prin urmare dară numai din interesele după fiecare 100,000 fl. s'ar putea plăti la săptămână 23 lucrători dimpreună cu materialul trebuincios la exploatare, fără nici un venit din productul lucrărilor, ceea ce cine cunoaște băisagul nostru nu o poate nici când admite, căci, e constatată, că nici un ram de economie nu dă mai multe procente ca băisagul. — După cunoștința pozitivă, spesele lucrării tuturor minelor proprietarilor din Bucium nu trec la an peste 50,000, ear' venitele lor după cum dovedesc schimbările reg. din Abrud și Zlatna trec peste 150,000 fl. din aurul produs la an. Deci dară numai cu interesele de 5 % a unui capital de un milion fl. s'ar putea lucra întreg băisagul din Bucium, fără să se atingă capitalul nici odată.

Că am putut subsista până acum în astfel de condițiuni primitive fără capitale și fără investituri moderne pe terenul nostru de economie, a fost mai mult un noroc, că de veacuri, în urma pozițiunii noastre geografice am fost închiși așa zicând hermetice din părțile de munți, care ne-a izolat oare cum de lumea mare cu ale ei porniri. De aci încolo dacă voim să trăim aici, pe locurile noastre străbune, trebuie să știm, că a sosit ora ultimă ca să ne adunăm toate forțele spre a ne reculege și a întimpina viitorul.

Dacă onorabilul public va îmbrățișa această idee, ceea ce ar fi foarte de dorit în interesul cauzei descrise, îi recomand a se întoarce către onorata inteligență din Abrud care, mulțumită Domnului, este destulă și cunoscută în cercuri largi și cred că cu bunăvoință îi va sta la îndemână cu deslușirile recerute pentru ajungerea la acest scop, ear' cei ce vor să se adreseze la subscrisul, deasemenea cu bucurie le va sta la dispoziție, atât în ziare, cât și privat.

Ca unul ce sunt născut și trăesc ca preot deja de 31 ani în mijlocul poporului de aci și fiindu-mi și al meu isvor de viață aproape numai băisagul, m'am ținut de datorință patriotică a le da acestea publicității, ca cei ce se interesează de binele comun și pot să-î facă, să se pună pe lucru și să asigureze acest frumos ram de economie națională. Dacă glasul meu nu se va auzi, nu-mi va rămânea alta decât să zic spre cea mai mare a mea părere de rău cu strămoșul:

„Dixi et salvavi animam meam.“

Cu toată stima

Nicolau Băieșan
preot, proprietar de mine.

Despre alegeri. — Intimpinare.

Sub titlul „Din munții apuseni“ a apărut în prețitul ziar „Tribuna Poporului“, Nr. 21 o corespondență, cu privire la a doua alegere pentru congregație în cercul Zlatnei.

Fire-mi permis deci, M. On. Redacție, ca în interesul adevărului și pentru orientarea p. t. public, să reflectez pe scurt corespondenței — ce atâtea pune în cărca mea.

Abstrăgând dela afirmarea nemotivată, cumcă notarii în congregație n'au nici un rost, dl corespondent susține, că am fost ales în congregație cu promisiuni și presiuni.

Intreb ce promisiuni sau presiuni am făcut eu și colegul Albini, pentru-ca să fim aleși?

Și aici ținem de necesar, ca în fața întreg poporului român să declarăm solemn, că nimic nu am întreprins, promis sau pressionat, ca să fim aleși, martor ne este Dumnezeu și conștiința noastră liniștită. Respingem toate acuzele izvorite din ură nemărginită față de noi și zicem cu un glas și o inimă, ca Dumnezeu să bată pre cei păcătoși și urgia nemuritor să-î ajungă.

Te doare, onorabile, că am fost ales notar cu unanimitate, de patru comune greco-orientale? Nu aceea te doare, onorabile, ci împrejurarea, că sum și teolog, și încă teolog greco-catolic.

Cumcă, ziua alegerii mele de notar a fost desfiptă pre a doua zi de Crăciun, e adevărat: dar și aceea e adevărat, cumcă aceea zi a fost desfiptă, fără ca eu să fi fost întrebat și fără ca eu să știu ceva; și dacă dubitez în sinceritatea mea, poștește și te informează dela unul din cei mai adicți colegi ce-î ai, căruia i-am declarat solemn, cumcă „așa să știe D-zeu de mine. cum am știut eu oareși ceva despre ziua alegerii, că adevărat aceea va fi desfiptă pe a 2-a zi de Crăciun.“

Dovedește-mi, onorabile, că alegerea mea n'a fost nici morală, nici legală, ci o căpătuială; și dacă-mi vei putea dovedi așa ceva, atunci mă retrag dela postul, care cu atâta ușurință și fără pic de sfortare l'am câștigat, din motiv că l'am meritat în urma evaluării mele.

De încheere vreau să mai observ, că eu nu am reflectat, ba nici rîvnit la postul de membru în congregație, binevoiască dl învățător Dumitreanu a se declara cu privire a tot ce noi am conferat în tot decursul alegerii, dacă ține la cinstea D-Sale.

Atâta am voit să zic de astă dată, — nu pentru mine, ci pentru orientarea p. t. public, care nu cunoaște referințele noastre de p'acel.

Feneș, la 17 Februarie n. 1899.

Traian Radu,
not. cercual și
teolog abs. gr.-cat.

DIN BANAT.

Înainte cu 4 ani comuna noastră era lipsită de preot, din îndurarea lui D-zeu cinstitul Consistor ne denumi pe dl Ioan Murgu, pe atunci funcționar, ca președinte al com. parochial, dl învățător Filip Băiaș. Mândră era biserica, ba așa zis de model, sub conducerea lui, ceea ce singur dl protopop a recunoscut-o; inteligența era retrasă pe vremea aceea de la biserică, din cauza fostului preot M. Alexandrovici; dl Băiaș luptă însă ca să intre inteligența între poporul de rind, ceea ce îi și succese, dar' aceea nu dură mult, căci unul dintre ei vră să fie președinte, ceea ce să întimplă după retragerea dlui Băiaș, dar' durere că la prima ședință dl acela își dete mulțumirea, dar' tot dură un an întreg, fără ca să știm mai este el președinte sau că nu, căci nici ședințele preserise nu s'au mai ținut; după aceea urma ca președinte dl preot; reburile merseră însă din ce în ce tot mai rău; poștească dl preot să mă întreb să-î spun răul!

Văzând însă lucrătorii ocnari lucrurile așa de rău încurcate începură a striga „Băiaș” ceea-ce și astăzi strigă; tocmai aceea ce îi măhneste pe vre-o trei dintre on. s scaii și preotul împreună cu ei, de ce la sfaturile învățătorului se supune satul întreg și nu la ale preotului.

Lucră și Sfinția ta părinte, fapte bune ca dl Inv. Băiaș, atunci și sfinției tale se or supune oamenii, dar' nu de când ai ezut, că o să se întoarcă lucrurile; în oc ca un păstor bun să-i conducă pe toți pe cai bune, sfinția ta din contră, ai făcut să agiți pe unii contra altora, ai mers și ai zis contra ocnarilor, că s bufeni, ticăloși, netrebnici potlogari, numindu-i tot odată și socialisti, care, ferească Dumnezeu, în Sasca n'au fost și nici cred că vor fi nici odată; la ocnari iară vii și zici că inteligența este așa și așa. Îți aduci aminte în comitet când te-a interpellat să nu mai îi președinte, între altele ai zis, că eu sunt opă al vostru, al ocnarilor, pe mine societatea pentru voi mă plătește nu pentru vulgar, ori așa face un păstor bun? Iată i-lor de unde vine răul: pe când a venit dl preot I Murgu în comuna noastră, sub presiunea dlui F. Băiaș, i-s'au votat din lada sf. bisericii o sumă de 120 fl., anuală, pentru cortel, care sumă însă acum de 2 luni comitetul și sinodul nu vreau să i-o mai dea, nefiind nici un ban în lada bisericească, ci o droaie de datorii. Ce politică face preotul nostru când vine cu propunerea să mărească numărul membrilor în comitet, și merge la inteligență și îi roagă să ia parte, că el ține sinod și îi va alege de membrii, ceea-ce nu i-a succes, căci ocnarii temându-se, că dacă intră inteligența, ear' vrea să-i dea cortelul, n'au voit deocamdată să i aleagă. Preotul văzând, că nu reușește a închis sedița. După aceea merge și agită iar' contra ocnarilor, că s ticăloși și că nu vreau să aibă inteligența, în mijlocul lor, aruncând toate în spatele dlui învățător F. Băiaș, ceea ce nu i adevărat, căci bine știm, că a luptat acum 4 ani ca să intre inteligența în mijlocul poporului. Cu atât mai mult acum, căci acum putem zice, că avem inteligența în mijlocul poporului, cu atât mai mult că avem doi advocați și notari români, dar' d-lor nu-s de mult în comuna noastră poate-că nu-s informați despre impregiurările noastre, și despre păcatele preotului, pe care tot odată îl rog să încete de ale mai încurca, să nu fiu silit de a-i arăta publicului toate păcatele. Iată onorată redacție și onorat public cetitor de unde a devenit răul.

La cele publicate în Nr. 30 de dl V. Omescu, unde se plânge peste institutul de credit, căci când au mers să interpeleze direcțiunea împreună cu dl Alexandru Băiaș, amândoi, ca acționari, de ce nu capătă un împrumut de 50 fl. fiind tot odată și oamerei cu avere, le-ai deschis ușa, să-i dai pe trepti afară, în Nr. 45 răspunde săteanul, că Onor. direcțiune a decis că, la ocnari să nu se mai dea împrumut, că au lefi bune, ori de ce nu ai făcut cu toți așa de au mers pe partizi, cari au fost conturi de ale neguțetorilor din Direcțiune li-s'a dat și altora nu, mai cu seamă cărora sunt membrii de la „Asociațiunea de consum” curat românească, altora nu, oare de ce nu zice dl director eată ce a decis Onor. direcțiune, nu să strige „aici nu-i comitet, nici Sinod și nici învățătorul Băiaș, aici eu sunt domn”, oare nu s'au arătat că din ură pentru că n'au votat ocnari pentru inteligență în Sinod, căci acestea s'au întâmplat de loc după ținerea Sinodului, și ziceți că aici nu-i învățătorul Băiaș, mă mir, că nu vi frică de păcat; întreb, oare cine e întemeietorul institutului de credit, ori nu-i învățătorul Băiaș? Acea a nitat săscanul din Nr. 45 să spună ori că nu voeste fiind că Inv. Băiaș s'a retras de la institut, nu voesc să mă ocup mult despre institut deoarece ce nu-s acționari; atâta sperez că le la adunarea ținută

In Rusia.

Pe când la noi înfloresc pomii, în Rusia e încă iarnă grea, viscol și zăpadă. Ear' satele și orașele de parte unul de altul, așa că adesea patru-cinci luni, cât ține p'alocurea iarna, oamenii nu-și părăsesc satul. Mai ales pe unde nu sunt trenuri. P'acolo umblă, după cum arată chi-

pul de mai sus, în sanie acoperită, trasă de câtra cel puțin trei cai. Ear' când e de străbătut drum mai lung și prin locuri primejdioase, săniile postalionale sunt însoțite de câtra o ceată de călareți ori feciori sdraveni așezați în șirigla saniei mai mari, cari impușcă lupii ce ies în drum.

în 20/2 poate că s'o îndrepta răul, căci am auzit că este și unul dintre domnii advocați în direcțiune.

Între altele se mai trudește săscanul din Nr. 45 să reflecteze la articolul din Nr. 34 al „G. T.” publicat de dl I. Paulescu, de nu reflectezi la meritele dlui învățător unde nu-s puse nici a patra parte, căci aceasta ține dovadă destul, unde zici că Inv. Băiaș e autorul și cum de nu-și puse el toate meritele lui de ce numai ceva din ele, dacă este el autorul? Fă-mă minciinos dacă nu e adevărul, zi că nu dl Inv. Băiaș a înființat „Asociațiunea de consum”, care ne face fală săscanilor, curat românească, ori nu dl Inv. Băiaș a introdus filiala Asociațiunii funebreale din Timișoara în comuna noastră, unde numărul membrilor se urcă la 300, care este prima filială cu flamură făcută tot la stăruința lui; ori cine ridică o cruce neagră pe drumul cimiterului numită crucea neagră căci până aci odichnea cu morții, lângă gard? Zi că n'au făcut ei acestea toate s'au că nu s meritele lui; cine a introdus datini frumoase la sărbători mai s. p. ca la paști, ș. a.; sub a cui conducere există de niște ani corul ocnarilor care ne ridică simțul creștinesc la sf. sărbători, cine a înființat la sf. biserică fundațiunea cultului ș. a. ori nu-s acestea toate lucrurile dlui Inv. F. Băiaș? Spuneți că acestea toate nu-i adevărul curat? Întreabă dl săscan că pe cine a scos dl Băiaș din foc și apă, de ce nu ai binevoit acum 3 luni când arsă casa lui Nicolae Becica, noaptea la 2 oare, să vii să vezi oare cine au

alergat mai înainte punându-și viața în pericol la stingerea focului; mai pomenești de grădina cimiterului cumpărată de la A. Lepa, ori cine a mijlocit la dl K. Hartman ca să nu liciteze, ca să o căpătăm cu un preț mai convenabil fiind el vecin cu grădina, ori nu dlui Inv. F. Băiaș avem să-i mulțumim pentru acestea toate; așa putea și mai multe să îți spun, fapte bune de ale dlui Filip Băiaș, dar' cred că deocamdată îi destul ca Onor. public să se convingă, că cu minciuni vrea să negrească o persoană care merită laude și onoruri pe care nime nu le va putea șterge din istoria noastră a săscanilor, pe care totodată îl rog să facă bine să arete că am făcut amintiri despre bunățile făcute de el de oare ce știu că nu voeste onoruri; despre celelalte ce mai este publicat de dl săscan în așa numitul lui buchet, las să-i deslege altul, nevoind a mă amesteca în treburile familiare și personale, întâmplare înainte cu 10—12 ani.

Înceiând încă odată zic cătră dl preot, să facă bine să se lase de a agita inteligența contra ocnarilor, și de a arunca cu pietri, căruia poate să-i fie recunoscător că azi îi întărit; săscanului din Nr. 45 încă îi zic, dacă mai voeste să umble cu minciuni pentru a negri persoana de model să binevoască a-și arăta cinstita față, nu trebuie să se teamă, totodată și pretinilor dlui săscan le zic să nu urască pe dl învățător Filip Băiaș, pentru că poporul din Sasca îi aplecat lui, pășească și ei în mijlocul poporului cu fapte bune și lucreze

și ei pentru binele poporului ca învățătorul F. Băiaș, și îi asigur că și lor le va fi poporul aplecat.

Sasca montană în 13/3 1899.

George Sporea,
măsar.

Cerșetorie după ajutoare.

Societatea „Kölcsey” din Arad. — „Szigi-
chenyi kör” din Sătmar. — „Szigli-
geti Egyesület” din Oradia. —
Pradă de bani obștești. —
Societățile noastre.

Fie-care popor își are ursita sa, chemarea sa. Chemarea Neamului a fost să răpândească lumina învățăturilor, să fie însuși învățat. Englezului i-a fost dată să cucerească lumea, să răpândească în unghiurile pământului, să cucerească țări și să le câștige pe scama sa și a negorului său. Italianului i-a fost dată să răpândească artele, frumoasele măiestrii. Noastră soartă, a Românilor, a fost ca să luptăm, fără zăbavă, pentru slobozenia noastră și a legii creștine, să ne apărăm naș și moșia de toate primejdiile străinilor. Ungurului din cele trecute vremi dat îi fost să trăească ca un puțu de bogdaproș pe armele muncii de alții săvârșită.

Ceea-ce în trecut i-a fost dat, azi i-s'a luat. Ba din potrivă, pofta i-a venit mâncând și, pe lângă pofta d'a trăi pe muncitele, s'a mai adaus și aceea, d'a da brăca pe celelalte popoare din țeară a limba lor de naștere.

Lucrarea asta de desnaționalizare s'a început la anii 70 și să urmează cu o iupă vrednică de alte lucruri mai bune.

Aleși minți ungurești nu se sfiesc a spune în auzul tuturor, că desnaționalizarea noastră, a Nemaghiarilor, o vor. Chi și în Dieta ferii se spune pe față, că „chegarea statului unitar-maghiar”, adică maghiarizarea e țelul de căpetenie al cărmuitorilor. Ministrul Wlassics a spus verde și întreagă Dieta l'a tămăiat.

Nu s'a găsit un singur deputat, care încerce să le spună buchile, celor ce s'apucat de o muncă atât de necinstită. Deputații Sași au stat d'arasma, par'că s'au vorbit în Dieta de răpirea limbei chineze ori japoneze, ear' nu de limbile nemaghiar din țeară.

Amenințându-ne cu mîile de scoale stat, ministrul Wlassics a spus, că d'acum încolo se va năzui ca să întărească elementul maghiar. Și până acum l'a guguțit el și toți soții lui de la cărmă. D'acum încolo însă, mai mult ca până acum. Că și-a zis ministrul—vom maghiariza noi, nu vom răbdi d'odată și până când să găm naționalitățile pe ușe, Ungurii ne scapă pe fereastră.

„Ungurii se germanizează, se fac Slovaci și mai ales să valahizează. De acum nu-i iertat ca să i lăsăm pradă acestor „dușmani ai țării”. Așa a zis ministrul, și a vorbit la inima deputaților, căci nici unul n'a zis nici căre împotriva zisei lui.

„Nu centralizarea, ci descentralizarea voiu” a mai zis ministrul, adică ceea ce până acum se făcea din minister să se împartă pe comitate, pe preturi, comitate. Mulți ochi multe vîd, mulți maghiarizatori, multe suflete cumpărate.

Orasele din țeară așadar' se vor prefăca fiecare în câte o fabrică de unghurizare. Fabricanții: solgăbirăii, birăii, portăreii ear' oile care se vor topi în cazanul unghurizării, noi Români, Sărbii, Slovaci, Nemții și toți care n'am avut nenorocirea de a ne trage din vița lui Árpád.

Auzind de descentralizare, societățile maghiarizare de prin diferitele orașe Ungariei s'au pus pe brânci. Toate au primit la cerșit, la oala statului, după

căci fără bani azi nici maghiarizare și mai ales aceasta nu se poate face. Kultaregylaturile au fost ajutate nu de mult din loteria pe care ocărnuirea a pus o la cale. Losurile le cumpără grosul populației nemaghiare. Vinitul curat tot pentru cumpărătorii losurilor se întoarce, numai cât în schimbul limbei și al legii, în care s'au născut.

Kultaregylaturile, deocamdată, nu au pornit după ajutoare dela stat. Au pornit însă celelalte societăți, cum e cea dela Arad, dela Sătmar și cum cetim că va face și cea dela Oradia.

Ce vor aceste topitori de limbă „străine“?

Kölcsy Egyesület-ul din Arad a fost întemeiat de slujbași viniți aici pe capul nostru. Mai târziu Ovreni le-au dat mână de ajutor.

La început societatea aceasta s'a hrănit cu gândul ca să atragă pe Români, mai cu buna, mai cu momeala. Era vorba ca pe Maghiari să-i familiarizeze cu rodul muncii bărbaților mai de seamă ai Românilor. Au dat slujbe onorifice chiar și la vre-o doi Români, ca și aveau să grupeze în jurul Kölcsy-Egyesületului și marea de Români din comitat.

Societatea însă și-a dat în petec și Români au rămas departe de ea. Reserva Românilor a fost foarte îndreptărită. Lucrările de mai târziu ale Kölcsy-Egyesületului dovedesc pe deplin că nu e societate de cultură, de învățatură, în adevăratul înțeles al vorbei, ci o tărășie pentru despoierea limbei Românilor, Șvabilor și Sârbilor din comitatul Aradului.

Societatea Kölcsy nu de mult a cumpărat cu 15.000 fl. biblioteca fostului fișpan Atzél Péter, precum și alte colecții de cărți. A pus-o la îndemâna celor din Arad și jur, pe nimic. În tot anul pune la cale prelegeri publice, în care nația de la putere e preînărită. Nu tot astfel celelalte popoare, căci așa făcând nu se poate face urgisit trecutul, limba, datinele, obiceiurile ascultătorilor nemaghiari, aduși cu momeli ori înfricări și nu se poate face unguirizarea. Afară de acestea ea aranjează concerte, petreceri, baluri. Cu cântarea, cu muzica, cu părechile de ochi frumoși încă poți atrage „streini“! A întemeiat în Arad o casă națională, un muzeu. (Slujească-ne și noue de indemn ca se ne întemeiem o casă națională! Suntem 200.000 Români numai în comitatul Aradului, ei un pumn de oameni și stăpâni pe un muzeu!) În muzeul acesta, cu sprijinul notarilor, solgăbiraielor și a tuturor slujbașilor, au adunat tot felul de lucruri vechi, cari toate dovedesc, numai una nu și anume: că în părțile acestea ar fi fost cândva Unguri, afară de pumnul de grofi și baroni.

În vremea din urmă societatea Kölcsy s'a apucat să sprijinească măiestriile frumoase pe care Ungurii nu le-au și nici nu le vor avea, căci le lipsește darul de a și le putea însuși.

Aceste lucrări ale Kölcsy-Egyesületului ar mai fi cum ar fi, acea însă de care s'a apucat în vremea din urmă e de natură d'a revolta și pe cel mai pacinic nemaghiar din comitatul Aradului. Societatea, în frunte cu inspectorul școlar, Varjassy, s'a apucat să pună la cale școale de stat prin satele din comitat. Mai întâiu a început să facă școli printre Șvabi, acum au venit Români la rând.

Momeli, ademenii, apoi amenințări și siluri, de toate mijloacele se folosesc ca să strivească școalele noastre confesionale, căci Varjassy nu e numai președinte al Kölcsy Egyesületului, ci e și inspector școlar, iar la comitat el e țar și mare și e și căpetenia clubului liberal din comitat, prin urmare un întreg arsenal îi stă la îndemână.

Școalele și ovodele ce se pun la cale prin „Kölcsy-Egyesület“, pe cuvânt că nu se pot susține, se predau statului, așa că societatea în comitatul acesta face mai mult pe samsarul maghiarizator.

Pentru a înțeți și mai tare lucrarea de maghiarizare, o deputație a societății „K. E.“ s'a înfășșat la ministrul Cultelor și prin rostu deputatului Aradului, Hieronymi a cerut ajutoare pe seama societății, „căci, „durere, încă nici azi nu sunt școale maghiare în toate satele românești“.

Wlassics a încurajat pe Varjassy ca să urmeze înainte cu prefacerea școalelor în de stat și a promis că, neavând deocamdată decât 15 mii pentru ajutorarea astorfel de societăți, în anul viitor va lua mai mari sume în budget.

Tot așa a făcut și societatea din Sătmar „Széchenyi kör“, carea aceleași țeluri urmărește, ca și „Kölcsy Egyesületul“ din Arad. Numai că și „Széchenyi Körul“ din Sătmar și mai mult a fost sprijinit de guvern și de societatea ovreo maghiară.

Deputația acestei societăți de maghiarizare s'a înfășșat nu numai la Wlassics, dar și la Széll și la ministrul de finanțe, Lukács László.

Wlassics a răspuns deputației din Sătmar ca și celei din Arad, ear ministrul președinte Széll a zis, că tot-d'una va sprijini scopul societăților și reuniunilor „culturale“, dovadă, că el însuși stă în fruntea câtorva reuniuni, între cari se numără și Kultaregylételul din ținutul de prestre Dunăre.

Dela ministrul de finanțe, deputația a cerut, că să-i facă parte și Soc. Széchenyi din vinitul curat al loteriei de stat. Ministrul a promis că va face tot ce-i stă în putință ca și societ. sătmară să capete ajutoare mai mari.

Scriind despre aceste societăți foile din Orade îndeamnă societatea „Szigligeti“ ca și ea să ceară, căci și ea are atâtea „scopuri, sublime“ de implinit, adevăd să maghiarizeze „căci, suntem la marginea Ardealului, a leagănuului valah“, scrie „Nagyvárad“ de Duminecă. Pe urma împintenărilor și îndemnuirilor foilor ovreo maghiare slujbași, împreună cu perciunații din Orade, nu ne îndoim, că se vor pune pe muncitele și vor primejdui și mai mult școalele noastre românești de prin Bihor.

Va se zică pădurea de la Birnam se apropie și cele mai multe din despărțăminte primei noastre „Asociațiuni“ dorm, ear „Asociațiunea română aradană“ doarme și ea, par'că Români din orașul și comitatul Aradului nu ar mai avea nici o nevoie de cultură și învățatură. *Mănișor.*

Din jurul Turzii.

Mă doare inima când văd că pe bieți oamenii noștri dela sate cum îi înșală și îi batjocoresc cei din alte neamuri.

În jurul Turzii sunt comune curat românești și locuitorii în stare bunășoară. Sunt în Turda vreo 15—16 advocați dintre cari 4 români și durere că oamenii se duc *mai mulți la cei de unghur.* Nu-i vorbă că și între acestia sunt oameni de omenie, dar totuși sunt unii cari nu-s tocmai frați față cu Români neștiutori de carte. Ba unul dintre ei se poartă chiar rău față cu Români.

Avem noi trei advocați aici: D. Dr. George Popescu, D. Dr. Ioan Pătăcean și D. Ioan Mesaroș tustrei oameni foarte de omenie și ar trebui, că odată să se abată oamenii noștri de pe calea rătăcită și să nu mai *meargă la advocați străini.*

Abonentul.

Lucruri necuviincioase.

Dăm mai la vale o scrisoare ce ne vine dintr'o comună a Banatului, în care destrăbălarea e iconită după cum se cuvine. Răul trebuie stălpit, căci până și foile streinilor, ca de pildă „Budapesti Hirlap“, în Nrul seu de Marți, încă spune, că în unele sate din Banat s'a incubat prostul obicei de a se face căsătorii de probă între tineri de câte 14—18

ani. Preoții și învățătorii, ca adevărați conducători, au datorința sfântă de a zădărnici lățirea și incubarea relelor obiceiuri și năravuri, care înstrăinează poporul de obiceiurile bătâne, de neam și biserică.

Satele *Cubin, Deliblat, Mramorac*, ș. a. sunt situate la hotarul sudic al Banatului, de la Dunăre într'o linie spre Mează-noapte; sunt comune mari, toate de la 3—4 mii locuitori în sus, cari sunt mestecați, români și sârbi, de o lege; în unele sunt și nemți sau șvabi.

Locuitorii acestor comune, având pământ mult și bun, eară de altă parte fiind ei muncitori buni se află în stare bănească bună; casele lor și celelalte edificii în cea mai mare parte sunt frumos zidite, din cărămidă acoperite cu țigle.

Dacă acești oameni în privința administrațiunei politice sunt sub bună ordine, apoi în ceea ce privește portul vestimentelor în cea mai mare parte, ei au eșit din ogașe, se întrec în materii și în mode cu doamnele cele mari, ear' ce atinge moralul și religiozitatea, s'ar putea zice că ei sunt lăsați de capul lor.

Cei de la putere nu se îngrijesc de noi, prin urmare e datorința preoților și a învățătorilor ca să stărpească obiceiurile rele ce s'au incubat în fi neamului nostru.

Nu voi să tractez mai pe larg chestiunea moralității, religiozității poporului, ci voi să ating de astădată numai o latură a ei.

Suntem în postul mare, timpul de pocăință, de întorcere de la multe rele, timpul în care poporul de oii ce naționalitate, — pe alte locuri se arată mai blând, mai evlavios, se reține de la petreceri, de la păcătuirii, merge la biserică, se mărturisește preotului cu mic cu mare, se pocăiește. Să liniștește satul de chiote, de cântări, — de jocuri nice poveste, se face o schimbare în viața poporului, căci e sfântul post al patimilor. Așa e pe alte părți; creștinismul își dă rodul seu la timp, — pe aici însă nu e așa! Să știe numai că e post, dar' anume de pocăință, de întorcere de la multe rele nu se văd, nu-i blândețe, nu-i reținere de la volnicii, nu-i evlavie, biserică tot singură rămâne și peste septemână și Dumineca ca și până acum; așa e pe aici, Stradele cu puțină excepțiune resună de chiotele tinerimei cari se adună de regulă în toată seara în colțuri numite după sârbie „cioscă“, — aci joacă, cântă, chiuesc — tinerimea dejambe secsele, până târziu seara, apoi tot cântând se imprăștie pe la ale lor, mai rătăcind unii până a mēnat.

Vine septemâna mare, septemâna patimilor, când pe alte locuri e plină biserică de oameni în toate zilele, vin rugăciunile și cântările cele frumoase a patimilor măntuitorului lumii, Joi seara și Vinerea Paștilor, zile triste și posomorite pentru chinurile fiului lui Dumnezeu! Pe aici nici aceste momente mari nu sunt cruțate de necuviințele tinerilor, tot așa resună stradele și „ciosca“ — ca și până acum, ba chiar până se săvârșesc acele rugăciuni și cântări, tinerimea își petrece în apropierea bisericii! Aceste lucruri umplu inira creștinului de indignare, și să întrebă omul, de unde vine această viață nesocotită?!

Trăind de mai mulți ani pe aceste părți și văzând aceste ani de-arēndul, am întrebat pe oamenii chemați, ce-i cu acest popor? Ei mi-au răspuns: „Ei, domnule, acești oameni au fost grănițeri, soldați, n'au fost învățați cu atâtea credință și evlavie, apoi tot în duchul acela trăiesc și acum“. Acum înțelegi încâtva pentru ce acest popor nu are Paști. Ear' în privința adunărilor de seară a tinerimii chiar și în septemâna mare — a patimilor, am întrebat în o adunare oficioasă — în una din comunele susnumite pe organele competente și am propus ca să oprească acele adunări cel puțin în septemâna mare, — dar' fără vre-un sflșit.

Am cugatat acum să mă adresez cu rugarea mea în cauza aceasta către conducătorii poporului, către domni preoți, învățători și toți oamenii de bine, ca pe oare care cale să pună capăt acestui lucru necuviincios, și în conștelegere cu primăriile comunale, sau oficiile pretoriale să sisteze adunările de seara a tinerimei, barem în septemâna mare, făcând se simtă că sunt creștini.

Multe s'ar putea zice referitor la moralul și portul acestui popor, dar' las la bunăvoința factorilor și organelor competente această chestiune. Am scris aceste din bunăvoință față de poporul nostru, știind eu că a voi ceea ce e bine, nu e nici un lucru rău, după proverbul: „volenti non fit injuria“.

Argus.

Învitare la abonament

Deschidem prin aceasta abonament pe Quart. II, 1899, la

„TRIBUNA POPORULUI“

Condițiunile de abonament, însemnate și în fruntea foii, sunt cele următoare:

În Monarchie:

Pe un an . . . . . fl. 10.—
Pe 1/2 an . . . . . „ 5.—
Pe 1/4 an . . . . . „ 2.50
Pe o lună . . . . . 1.—

Pentru România și străinătate.

Pe un an . . . . . franci 40.—

NUMERII DE DUMINECA

pot fi abonați deosebit, ca foarte pentru popor, cu 2 fl. pe un an, având o întindere de 8 pagine: cele 4 pagine ale foii de zi, plus un adaus popular de 4 pagine.

Administrația

„TRIBUNA POPORULUI.“

DE LA SATE.

Zărand, 13 Aprilie 1899.

Răscularea românilor era să izbucnească cu toată forța în comuna Zărand, dacă — mulțumită Dui — păzitorul ideii de stat, nu ar fi sărit în ajutor și nu ar fi salvat patria.

În 8 l. c. s'a întâmplat, că niște flăcăi cari în luna aceasta vor sta la asentare, petrecând s'au pus pe o trăsură cu niște lăutari și strigând „vivat“-uri pentru M. Sa au cutreerat comuna chiudind și cântând.

Acesta e faptul!

Ei dar' ce să vezi? La 2 zile ne trezim cu geandarmi. Preoții, mai apoi dascălii scoși din școală sunt luați la interogator, că nu au ei cunoștință despre aceea, că în 8 l. c. niște ficioși au aștit în potruva nației ungurești strigând „să trăiască nația românească — și piară Ungurii“?

Ce lucru ne mai pomenit! Adevăd preoții și dascălii au să poarte protocol despre chefurile din birturi, trebuie să mărturisească, ba să umble pe la judecătorii poate, dacă cineva a cutezat să-și petreacă fără îngăduiala domnilor.

Treaba stă astfel: dl notar Zachariás (fratele făimosului Jozsi, fost locuitor în Fekete-Gyarmat, de present membru de onoare pe 6 ani la temnița din Aiud), e în-

mare strimtoare, o mulțime de insinuări s'au făcut în contra d-sale, și acum sfințitul poate să fie o catastrofă.

Er dar' omul isteț se ajută, lucrurile se pot face — baltă, și aceasta merge cu atât mai ușor, deoarece ce insinuatorii sunt români, ear' politica salvează chiar și crima: este a se dovedi numai că daco-românismul bântue în Zărând și atunci dinsul e susținut cu ori-ce preț, cauza sfântă — ideea de stat — pretinde aceasta.

In cauza aceasta apoi au și fost Mercuri frunțașii satului, preoții, învățătorii și 20 economi aleși la fișpanul. Ca vorbitor au luat pe dl avocat Dr. I. Suci, care a arătat fișpanului toate nedreptățile. Acesta a făgăduit, că va face dreptate. Să vedem!

Cinel.

Din Otlaca.

Noi Români de aici, cu inimă veselă ne lăudăm naintea întregului nostru popor, văzând că ne-a dăruit Dumnezeu un preot brav, cu numele *George Turic*; noi ne aflăm fericiți cu acesta văzând faptul părintelui *George* față de noi și în lucrurile părintești, dar primim cu dragoste la el când îl vedem înaintea noastră, în Sfintele *Dumineci*, și în Sfintele Sărbători, ne aduce înainte însemnătatea lor, din *Evangelia Mântuitorului*, cu care putem afla har înaintea lui Dumnezeu; noi dorim că așa un om rivnitor pentru fericirea oamenilor, să mai dăruiască Dumnezeu și la alți frați d'ei noștri.

Simion, George, Moise, Petru.

PARTEA ECONOMICĂ.

Dela „Reuniunea română de agricultură din comitatul Sibiului“.

Tălmăcel, 29 Martie 1899.

Esit din popor, întreaga-și viață de până acum a sacrificat-o pentru neamul seu, ba în anii trecuți și-a pus viața — cu mai mulți colegi de ai d-sale chiar în pericol pentru de a ne scăpa de jugul greu ce ne apasă și pentru de a ne arăta cum avem să ne apărăm ce avem mai scump, limba și neamul. Acest bărbat, dl *Demetriu Comșa*, profesor la institutul teologico-pedagogic din Sibiu, care nu se mulțumește cu aceea, că trimite, în fie-care an, între poporul român nu mai puțin ca 40 înși, parte ca preoți, parte ca învățători, cu sfânta misiune de a lucra încontinuu la înaintarea și ușurarea soartei noastre, ci d-sa, aproape în toate Duminecele, atunci când după o continuă și încordată lucrare de 6 zile ar trebui să o-dichiească spre a-și recrea puterile, atunci fugă prin comune, ca președinte al „Reuniunii agricole“ cu zelosul secretar al acesteia, dl *Victor Tordășanu*, și acolo în mijlocul poporului dă instrucții, arată calea cea adevărată, carea trebuie să o urmeze bietul econom pentru înaintarea sa pe toate terenele.

Nu votesc aici să arăt frumoasele progrese ce aceasta unică și singură Reuniune română de agricultură din Ungaria și Transilvania le-a făcut și le face decând e condusă de acești doi zeloși bărbați, votesc numai se amintesc, că nu există oraș ori sat românesc în comitatul Sibiului unde acești doi conducători să nu fie ajuns și să nu fie dat economilor îndrumările de lipsă, și ca să amelioreze mai mult soartea plugarului a înființat „tovărășii agricole“, bănci rurale sistem „Raiffeisen“, în cele mai multe comune.

Așa s'a întâmplat și în comuna noastră Tălmăcel, Duminecă în 27 Martie v. a. c., când avurăm fericirea de a primi pe acești 2 Apostoli, veniți la noi cu scopul de a ne

arăta modul și mijloacele ce trebuie să le aplicăm pentru înaintarea noastră.

Comitetul „Reuniunii române de agricultură din comitatul Sibiului“, însoțit și de alți onorațiori de prin Sibiu, au ajuns pe la oarele 9 a. m. în comună. La intrarea în comună au fost întâmpinați din partea poporului cu strigăte de „Trăiască“, ear învățătorul *Irimie Roman*, prin cuvinte frumoase binevenitează pre cei sosiți. Dl președinte mulțumește, în numele „Reuniunii“ pentru frumoasele ovațiuni ce i-s'au făcut.

Fiind timpul bisericeii, am mers cu toți în biserică, spre a lua parte la serviciul divin și după terminarea serviciului divin părintele *Dumitru Săcărea* aduce la cunoștința poporului scopul venirii comitetului „Reuniunii agricole“ în comună, invitându-i a lua parte la prelegerile ce se vor ține în adifciul școlăii.

Cum se adună roil de albine în jurul reginei-matei, așa s'au adunat vrednicii Tălmăceleni în jurul d-lui D. Comșa și cu mare atențiune ascultau bunele și frumoasele învățături, ce adevăratul „dascăl“ le da.

Intrunit tot poporul în grădina școlară, dl președinte, în propriul său limbaj popular, a ținut o prelegere despre cultivarea și nobilitarea pomilor, arătând cum se sădesc, îngrijesc, precum și foloasele, ce pomii le aduc economilor. După-ce d-sa a sădit mai mulți pomi, ear pe cei sădiți din anii trecuți 'ia altoit, am intrat în școală și acolo a ținut o prea frumoasă prelegere despre înființarea unei bănci rurale, sistem „Raiffeisen“, despre foloasele ei și în urmă își exprimă dorința, că ar fi bine și recomandă din toată inima, ca și noi să înființăm o astfel de bancă. Cu multă atențiune a fost ascultată și vorbirea secretarului acestei Reuniuni, dl *Victor Tordășanu*, care insista pe lângă înființarea băncii și ca exemplu le aduce pe Sași de prin jurul Sibiului, cari mai în toate comunele au astfel de bănci al căror venit se folosește parte pentru alte multe instituțiuni de ale lor.

Că cuvintele d-lui D. Comșa au pătruns pe deplin în inima poporului, se vede de-a-colo, că îndată s'a pus temelie pentru înființarea unei bănci rurale sistem „Raiffeisen“, înscriindu-se mai mulți înși de membri și acum a rămas numai, ca suplica pentru înregistrarea firmei să fie trimisă cât mai curând la forurile competente spre aprobare.

După aceste frumoase și folositoare lucrări, dl președinte al „Reuniunii române de agricultură“ mulțumește bravilor Tălmăceleni, pentru că 'ia dat atențiune cuvintelor d-sale, laudă zelul lor dornic spre progres și încheie întrunirea agricolă pe la orele 4 p. m.

În fine mai amintesc, că această întrunire a fost cercetată și de inteligența de prin comunele învecinate, Boița, Racovița, etc. Elerim.

Stupii în Aprilie. În luna aceasta prin 10 ori 15 se începe nutritul speculativ; de la acel timp adevă, de când stuparul spe-rează, că albinele vor putea sbura pe afară, fără întrerumpere mai îndelungată de 3—4 zile. Tendința principală de aci înainte este: întărirea spre sporire în gradul cel mai intensiv. Conturbarea moderată, de acum nu mai cauzează stupilor stricăciune. Din multele alimente recomandate prin reviste pentru nutrirea speculativă, de ajuns potrivite am aflat cu deosebire aceste două: mierea subțiată și candidul (zăharul galben). La început punem o parte de miere și alta de apă și apoi pe cum crește și sporește floarea naturii, așa adaugem și noi cantutul de apă în miere, până ajungem la două părți apă și una de miere. Tot așa și candidul, carele mai ușor se solvește în apă caldă după ce l-am pulverizat. Surogatul se dă stupului totdeauna de către sară, pentru a nu provoca răpire. Se dă în fieste care zi, când sperăm, că a doua zi vor putea sbura albinele pe afară; și a-aceasta se continuă fără întrerumpere, până

când floarea naturii va fi deajuns de abundantă, cam până când înfloresc bine agrișii. Surogatul se dă în cvanturi cam de 1 decilitru, în trocuțe ori alte vase mici acoperite cu aschițe mărunte, ori se toarnă peste faguri golși și se dă cu aceia, dar cu atențiune să nu picurăm pe jos, căci prin aceasta provocăm răpirea de către alți stupi. În luna aceasta adaugem stupilor atita faguri, câți să-i poată acoperi albinele. Despărțământul superior nu trebuie deschis; urdinișul trebuie lărgit din zi în zi după trebuință.

Primăvara edifică albinele faguri mai numai de trintori. Stuparul trebuie însă să eschidă albinelor posibilitatea de a edifica faguri de trintori; pentru că un trintor consumă, cât adună șapte albine, și el nu adună nimic. Deci prin eschiderea trântorilor, se va spori enorm contingentul albinelor lucrătoare, forța stupului. Posibilitatea de a-și edifica albinele faguri de trântori se poate eschide: ori dând stupului faguri naturali de albine, ori în lipsa acestora artificiali, cari sunt cu mult mai superiori celor naturali. Fagurii artificiali se pot pregăti cu mai multe speții de prese. Eu îi pregătesc cu presa Ritsche. Procedul e acesta: în un vas smălțuit pun puțină apă, cam 2 del., topește ceara în cvant cât mai mare, cât încupe în vas. În apropierea focului pe un scaun îmi așez presa și torn în ea ceara topită luând din vasul cel mare cu un sfârțășiu de plou. Îndată după turnare apăs coperișul preseii; ceara superfluă ce a leșit pe marginele preseii o torn înapoi, ear presa cu fagurii o bag în un ciubar cu apă nu prea rece, ce trebuie să fie la îndemână. După ce s'a răcit, scot fagurii din presă cu atențiune, să nu se frângă, și continuu mai departe. Cu cât turnarea și apăsarea coperișului se întâmplă mai repede, — cu atâta es faguri mai subțiri și mai frumoși. Mai înainte de începe-re lucrării, presa trebuie curățită bine cu o perie aspră, cu leșie ferbinte și cenușe; ear mai înainte de a turna ceara la fieste care fagur, trebuie unsă bine tigiăia, cât și acoperișul preseii cu mursă pregătită din o parte miere și 3—4 părți apă. Ungerea se poate face și cu o cârpă curată, și fluidul superfluu îl scuram ear și peste mursă. La cas când nu ar fi fost unsă de ajuns presa, și s'a lipit ceara de ea, se curăță cu leșie ferbinte și perie aspră. Oleu, terpenin, ori alt ceva pentru ungerea preseii nu e potrivit, de oare ce se impușesc fagurii, și nu-i primesc albinele.

Prese de acestea se pot procura de la Kuhné Ferencz, Budapest, I Attila utca Nr 151; ori Prokop Josef, Friedland în Bohe-mia. Lețe foarte eftine pentru cadre se pot procura cu 1 fl. 20 cr. pachetul de la Török István, Gelence, p. u. Imessfalva (Háromszék); de la primele două firme și de la alte firme se pot procura și faguri artificiali. Dar până acum nu cunosc nici o firmă, carea să lifereze faguri buni; toți sunt din ceară falsificată. Singur de la dl Abend András, doente ambulat de stupărit, am cumpărat odată faguri de ceară veritabilă, cu 3 fl., per chilogr în Nagy-Enyed. Cu faguri falsificați e mai rău de cât fără ei. În coșniță adevă se produce un anumit grad de căldură, în care ceara naturală nu se topește, fagurii din ceară falsificată însă întru atâta se înmoaie, în-cât se lungesc și celulele își es din formă, se măresc, ear producțiunea din ele în loc de albine vor fi tot trintori; așa dar daună pentru bani. Subscrisul încă pregătose ori și cui faguri, dar nu pentru bani, ci celor ce îmi trimit ceară în parte. Adevă: din cvantul de ceară ce mi-l trimite cine-va pregătesc faguri, și apoi jumătate îi retrimite, iar jumătate mi-i retin pentru lucrul și spesele de înpachetare. Așa tot omul își primește fagurii din ceara sa. Din un chilo es cam 18—20 faguri după măsura mea, de 17—24 cm., de altă mărime nu pot pregăti, nici cvanturi de ceară sub un chilo nu pot primi. Spe-sele postalii tour și retour cad în sarcina petentelui.

Ma! observ, că șupării, cari vor reflecta la acest serviciu al meu, trebuie să se îngrijească de timpuriu, dacă doresc să își aibă faguri la timp, de oare-ce ocupațiunile nu totdeauna îmi permit a pregăti fagurii îndată după primirea cerei, ci numai după o care care întârziere.

Roșia Montană, 26 Martie 1899.

Ioan Maior.
paroch.

Partea Literară.

Poesii popoale.

(Din C. Gărbău.)

Carei hădă, hăd'a fi,
Poate-să tot rumeni,
Cea frumoasă să mai face,
Și la toți feciori-i place.

Țucu-te drăguț ales,
Ce nu vii la noi mai des?
Țucu-te drăguț — aleasă,
Venireai, da nu mă lasă,
Că vaea-i cu petricele,
Stau în cale trei cățele,
Vaea-i și cu bolovani,
Stau în cale opt dușmani.

Unde vöd copilele,
Eu mă rog ca mățele;
Unde vöd nevestele
Eu mă trag ca șerpele.
Asta-i mică și 'mi dragă
După ea firea 'mi-aleargă.

Culese de D. Luca, Inv.

Casa și carul.

„Și casa și carul le-a făcut — bată-l crucea“.

Bată-l crucea, meșter mare, după-ce făcuse multe lucruri, se apucă să și facă scut deci făcu și când fu gata îi zise: casă. Dar cum o făcu cum nu, de ferești nu-și aduse aminte să-i facă. Fiind întuneric mare în lăuntru, se gândi să poarte în ea lumina de afară și luă un troc și, ha! a purta lumina cu trocul (troaca). După ce estenisi și băgă de seamă, că de loc ce închide ușa lumina fuge afară și numai cu ușa deschisă îi place luminei puțină sta în casă, se lăsă d'a mai căra. — După aceea se apucă și-și făcu un car, apoi, încheindu-l în lăuntru, de-a-l scoate afară, dar' nu-i pomană! ori că se trudea. Carul făcea strimtoare în casă și era p'aci să le părăsească, să se ducă mai departe c'o poștă.

Pe când se trudea cu carul mai tare, trecu p'acolea Dumnezeu și-l întrebă: ce mușuroi e aceea în care stă? — Casă — zise bată-l crucea — dar eată, Doamne, nu mai stă lumina în ea, ba că am cărat atâta de ar fi destulă până s'ar dărima. — Dar ce ai făcut în ea? — O, lasă-mă! Am făcut un car, dar nu pot nici cum să-l scot afară. Dumnezeu ceru să-i dea lui casa, că va pune lumină în ea și va scoate carul afară. Văzând bată-l crucea, că el nu alt-cum nu-și poate ajuta, 'i-le dete. Dumnezeu făcu ferești la casă și lumina intră apoi deschee carul și-l scoase afară.

Văzând bată-l crucea carul afară, dă trage, zicând, că pe car n'a făcut vorbă. Dumnezeu să sui în cer și l fulgera prin picior, lăsându-l schiop, ear el fugi și se ascunse în pământ, de unde, de atunci când vede cât-de cât nor, nu iese afară, nu mai pe vreme senină.

Dumnezeu a dat casa și carul, omului care după acelea a învățat a face asemenea.

G. Bodnariu.

NOUTAȚI

Arad, 14 Aprilie a. 1899

Moștenitorul de Tron între Români. Archiducele Francisc Ferdinand a sosit Mercuri dimineața la Chișineu pentru a lua parte la vânătoare. A sosit incognito, de aceea nu i-s'a făcut primire mai mare.

Proces de presă. Mercuri a fost ascultat dl Russu Șirianu de judele de instrucție Dr. Körtvélyessy. Ni s'a intentat adecă proces de presă pentru scrișoarea ce Dr. V. Lucaciu a adresat studentului universitar Lucian Bolcaș. Astfel de procese sunt o cinștă pentru Români, căci se știe: stăpânirea ungu-rească prigonește mai ales pe cei cari își iubesc neamul și își fac datoria națională.

Internate. Inspectorii școlari din Timișoara, Oradea și Seghedin vâzând, că tot mai mulți dascăli de origina nemaghiară au fost numiți pe la școalele populare de stat, au pus la cale întemeierea de internate în cele trei orașe. Copii dascălilor, cari vor cerceta școalele din numitele orașe vor fi primiți în internate, unde se va îngriji îndeosebi de educația lor în spirit curat ungu-reasc.

Sava Șomănescu ca răspuns telegramelor trimise de colonia și tinerimea română din Viena cu ocașia serii de primire al lui Lucian Bolcaș, i-a adresat următoarea telegramă!

„Rog fi lângă camarazii semnatari telegramelor interpretul vieii mele grațitudinii. Rog considerați me între voi totdeauna când e vorba de lege, neam și demnitate națională. Sava Șomănescu.

Stipendii pentru cadeții. Representanța „Fundațiunii lui Gozdu” s'a întrunit în sesiunea de primăvară în Budapeșta în zilele de 4—8 Aprilie st. n.

Prezenți au fost: In. Pr. S. Sa. metropolitul Ioan Meșianu, Pr. S. Sa. episcopul Nicolae Popea, și membrii aleși: Avram Berlogia, Parteniu Cosma, Dr. Iosif Gall, Dionisiu Poynar, Ioan cav. de Pușcariu și George Serb.

Obiectele proprii ale acestei sesiuni sunt rațiociniul pe anul espirat, inventariul cu începutul anului curent și bugetul pe anul viitor.

Tot s'au aflat și făcut în regulă.

Între curentii a fost și raportul comitetului, că consistorul metropolitan n'a aprobat concludul din anul trecut, privitor la asigurarea prin fundațiune nouă, sub administrația statului, a 6 locuri în institutele de cadeți, ca superfluă, nefiind echis prin testament stipendiile pentru cadeți, propunând totodată sistemizarea a 6 stipendii de câte 200 fl. pentru cadeții dela armata comună și honvezime.

Representanța primind propunerea comitetului a decis, ca la timpul său să se publice concurs pentru 6 stipendii pentru cadeți pe anul școlar 1899/1900.

De aci încolo decî, scrie „Telegraful”, fundațiunea Gozdu va avea stipendiști și cadeți și prin asta se satisface unei dorințe generale.

Alegeri. Din Șag primim o lungă corespondență, în care ni se aduce la cunoștință chipul cum s'a săvârșit acolo alegerea de preot în ziua de 14/26 Martie. A fost adică ales cu 84 voturi d. G. Russu, adm. parochial în Sălciava, care are o voce minunată, a slojit și predicat spre înveselirea tuturor. D. D. Voniga, candidatul „neamurilor”, a căpătat numai 3 voturi. Alegerea a fost condusă de d. protopop Putici, despre care Vasilie Panția, Petru Jurma, G. Vuici și alți peste 30 fruntași ne scriu, că a condus treburile spre mulțumirea tuturor.

Alegerea s'a petrecut în cea mai mare rînduială.

Luptă mare a fost însă la St. Micldușul-Mare, unde alegerea de preot, în ziua de 25 Martie, a fost presidată de d. protopop Miulescu. Au fost trei candidați, dar unul retrăgându-se, voturile s'au împărțit între d. Ioan Popovici, capelan în Pesac, care a întrunit 134 voturi și a fost proclamat ales, față de d. Virgil Negru, candidat al neamurilor vîldicești din Arad, care a căpătat 93 voturi. Și aici totul s'a petrecut de altfel în regulă și se aduc mulțumiri d-lui protopop. Poporul s'a purtat și el brav.

Românilor din Pesac le pare de alt-fel foarte rău după bravul lor capelan Popovici, pe care l'au iubit, dar de ale cărui sfaturi vor putea să se bucure și în viitor căci se mută într'o comună aproape de ei.

O scenă mișcătoare s'a întîmplat, cum spune „La Roumanie”, cu ocașia concertului dela Ateneu al Aureliei Cionca. La concert asista, în loje, M. Sa Regina, însoțită de d-na Zoe Bengescu, damă de onoare. După prima parte a concertului geniala copilă Cionca a fost chemată în loja Reginei, care o îmbrățoșă, o laudă și o dîșmerda cu gingășie, pe urmă i-a dat o mare păpușe în costum național. Publicul, care observa cu atențiune această scenă de bunătate maternă a aplaudat.

Impotriva limbei maghiare. Pe urma Șvabilor din Tolna s'au pornit și Șvabii din Kocsola în potriua celor ce vor să le răpească limba prin chiar sfințele slujbe D-zești. În biserica din Kocsola preotul de o vreme încoace a început a predica numai ungu-rește. Credincioșii însă l'a lăsat singur în biserică și astăzi poate predica păreților și scaunelor Optzeci și patru familii au trecut de la legea romano-catolică la cea reformată.

Cei cari apără steagul maghiar, la toată întempleră numai gendarmii și poliștii pot fi. Unul dintre aceștii din urmă slujbașul mai înalt de la polișia din Oradea, Réz Sándor a fost tărit ieri înaintea tribunalului din Oradea, nu că n'a apărât steagul maghiar ori că a luat steaguri românești, ci fiind că a înșelat și falsificat documente și peste tot are în contra sa nu mai puțin ca 130 tuvinuri. Și acestor fel de oameni li se încredințează susținerea rînduiei.

Oameni deștepți. „Gazeta” dela 11 Aprilie publică o lungă, foarte lungă corespondență despre afacerile din Arad, în care între altele multe și mărunte spune și aceea, că în ajunul alegerii dela Lipova preoții au fost „terorizați și intimidați”, nu de dl prota Hamsa și câte neamuri toate, dar de dl Iosif Goldiș și (să nu rîdeți) de dl V. Mangra. Deșteptul corespondent ne face însă serviciul și reproduce amenințările. Este o adresă a Preacuvioșiei Sale dlui archimandrit-vicar Goldiș, în care se zice (unor preoți):

„Făcându-se aici arătare din partea mai multor credincioși, că R. Ta la alegerea de deputat sinodal în cercul Lipovei înșin țezi a legătorii în mod neiertat: decî și până ce vei fi tras la răspundere pentru eventualele abuzuri, ce s'ar constat'a. Ți-se împune a te feri de ori-ce abuz și a lăsa curs liber alegerii”.

Acésta după mintea deșteptilor din ceata neamurilor va să zică amenințare. Brava glava!

Ear d. Mangra e atacat pentru că a recomandat și d. sa candidatura d-lui Dr. I. Suciu, pe care a îndrăznit să-l creadă mai distins, mai capabil și mai indepentent ca pe d. Oct. Putici, slujbaș la Unguri...

De altfel scriitorul neamurilor va primi el răspuns la toate, așa că ziarele cari mai apără azi neamurile se vor convinge de sigur, că apără numai niște păcătoși,

La asentarea de Joi, au venit comunele șvăbești și numai Cuvinal românesc. Șvabii veneau câte cu un Iuhel de al lor, dar numai de pe virful limbei. Când au sosit

pe dinaintea primăriei, plășișul le face semn cu mâna, și ficioii își înfundă gura, uitându-se cu sfială către casa orașului. După ei Cuvinenii, cu frunze verzi în părării și chiuind, dar' în călcăiul lor cinci gendarmii cu baioneta înfiptă. Polișia sta iarăși strajă jar împrejurul pieței ca și în aseniu. Un poliștist iarăși s'a acățat de o grupă de patru ficioii, dar' un ficioi îi face cu degetul și poliștistul se duce. Altcum nici o turburare a ordinei nu s'a întemplat.

Sânge de creștin. Ovreul Hülšner din Polna în Bohemia a fost întemnițat fiind-că e bănuț, că a omorît peo fată de 19 ani, care a dispărut încă din 27 ale lunii trecute. Cadavrul a fost aflat, e străpuns cu ace în toate părțile. Fata se numea Agneta. Ea a dispărut chiar cu puțin înainte de Săm-băta mare a Jidanilor. Tot ținutul Polnei s'a răsvrătit și Jidanii au noroc cu gendarmii, altmintreni li-s'ar pune ouă ferte subsuoară și i-ar îm-băia în păcură.

Asociațiunea și Eke. Reuniunea carpa-tină din Transilvania (Erdélyi Kárpát Egyesület) va arangia o expoșiție etno-grafică și în legătură cu ea și o casă în care casă invitat „Asociațiunea” din Sibiu, ca să o arangieze cum va afla de bine. Secretarul „Asociațiunii” Dr. Diaconovich s'a și prezentat în Cluj și a înat pare la o ședință a comitetului lui „Eke” comunicând, că „Comitetul Asociațiunii încă nu a luat nici un conclud definitiv în această chestiune”. Comitetul „Asociațiunii” răspundeș la 13 Aprilie că primește ori ba propunerea comitetului lui „Erdélyi Kultur Egyesület”.

Din Remetea l'oganiei ni se scrie despre preotul Nicolae Scipione lucruri cari nu-mai a patra parte de ar fi adevărate, apoi e un disciplinar este la locul lui. Ear cele ce ni se scrie sunt din peana chiar a în-vățătorului de acolo. Nu le publicăm, că sunt prea scandaloase, dar atragem atențiua celor în drept. O anchetă ar putea descoperi ce este adevărat și ce trebuie pedepsit

Bibliografie. Nrul 7 al „Foaiiei Pedagogice” a apărut cu următoarele instructive și folositoare articole: Disciplina, cu devotamentul și iubirea în serviciul educațiunii, (Urmaire), de Ioan Dariu, — Modele de lecțiuni: Cele patru regiuni ale lumii, trei lecțiuni din geografie, II. de Dr. D. P. Barciacu. — Di literatura școlară. — Un adaus la articolul: „Un nou metod de a învăța multiplicatiua”, de Grigore Briciu. — Informațiuni: Exemplare gratuite din „Foaiia Ped.”; Colecta pentru monumentul Marelui Șaguna; De ale „Reuniunilor învățăto-rești”; Despărțemintul Ciacovei al reuni-unii învățătorilor or. rom. — Felurimi.

Convocare.

Subscriitorii de părți (Acțiuni) la întreprinderea în înșințare „Unire de consum” în Maria-Schnee se invită prin această în virtutea §. 154 din legea comercială la Adunarea generală constituantă ce se va ținea în Maria-Schnee la 2 Maiu 1899 s. n. la 2 oare d. am. în localitatea D-nei Maria Velcelean Nr. cas. 29.

Obiecte:

1. Deschiderea și constituirea adunării.
2. Constatarea capitalului soc. prin subscrieri și solviri.
3. Stabilirea statutelor.
4. Alegerea președintelui, vice președintelui, a comitetului și a bărbaților de supraveghere.
5. Conclud relativ la responsabilitatea fondatorilor normată în § 152 din legea comercială.

Maria Schnee din ședința fondatorilor ținută la 2 Aprilie 1899 st. n.

Fundatorii.

Sasca-montană, la IV/9 1899.

Repriviri economice:

Vremea nu vrea să fie primăvăratică; e rece, ca altă dată pe la începutul lunii Martie; zilele sunt mai toate ploioase, nu-mai la câte 5—6 zile vine una mai senină, fără ploaie, căldicică, nu însă adevărat primăvăratic de caldă.

Cu toate acestea veștile despre starea sîmînăturilor nu sunt rele.

Prețuri:

Grâu: s'a vîndut cu fl. 9.80—9.90
Săcară: „ „ „ „ 7.25—7.40
Orz: „ „ „ „ 6.25—6.35
Ovș: „ „ „ „ 5.75—6.15
Cucuruz (porumb) vechiu . . . . .
„ nou . . . . . 4.50—4.60

Prețuri cu termin.

Grâu pe Aprilie . . . . . fl. 8.79—9.22
„ „ Maiu . . . . . „ 8.72—8.95
„ „ Octomvrie . . . . . „ 8.12—8.34
Săcară pe Aprilie . . . . . 7.33—7.36
„ „ Octomvrie . . . . . 6.45—6.50
Cucuruz: pe Maiu . . . . . 4.39—4.43
Ovș: pe Aprilie . . . . . 5.70—5.75

Diverse:

Făină de grâu:
No 0 1 2 3 4 5 6 7
fl. 15.80 15.20 14.60 14.— 13.40 12.60 11.80 10.20
7 și jum. 8

8.20 5.60
Făină de săcară:
No, 00 0 0/1 I II B III
fl. 18.— 12.50 12.— 12.60 10.50 9.—

Tărițe fine fl. 5.— comune fl. —
Meiu (măl. măr.) Nr. 0 1 2 3 4
11.50 11.— 10.75 10.25 9.50

Fasole albă s'a vînd. cu fl. 6.50—7.— 100 kl.
boabe rot. „ 7.25—7.75 „ „
Linte fără gărgărițe „ 10.—16.— „ „
Mac „ 30.—33.— „ „
Semăntă de cânepă „ —11.50 „ „
Chim „ —28.— „ „
Unsoare de porc „ „ 54.— „ „
Slămină „ „ 44.50—47.50 „ „
Prune 80/85 bucăți bosniece fl. 13.50
95/100 „ „ „ 10.25
115/120 „ „ „ 9.50
80/85 „ sârbești „ 13.25
95/100 „ „ „ 9.75

Semînțe:

Trifoiu roșu: recoltă de 97 cu fl. 32.—36.—
„ „ „ „ 98 „ 40.—46.—
Lucernă: ung. „ „ 98 „ 42.—48.—
In, „ după calitate . . . . . 10.50—11.50
Ulei de napi . . . . . 33.—
Petroleum american rafinat fl. 22.50 100 kl
rusec „ 20.— „ „
de Orșova „ 19.— „ „
de Brașov „ 18.— „ „
Spiri grob pentru rafinat fl. 16.50—16.75
Lână: de vară . . . . . fl. 92.—98
vîntată . . . . . 85.—86
albă . . . . . 95.—10

Pei lucrate:

prima Einsatz-Terzen 10—13 Kl fl. 138.—142
14—18 „ 143.—148
Zweisatz „ 20—22 „ 133.—135
Dreisatz „ 22—24 „ 140.—142
„ 25—26 „ 143.—145
„ 26—30 „ 145.—146
de bivoli „ 28—32 „ 142.—144

Poșta redacției.

Pătaș. S'a scris odată despre preotul D.-Voastră. Mai mult nu se poate, ci dacă e așa de rău cu D.-V., faceți arătare la consistor. În fiecare număr să scriem despre afacerile d'acolo? Li se urește cetitorilor.

Șag și Pesac. În întregime nu s'a putut. Aveam deja altele mai vechi căror trebuia să le facem loc. Lucrurile bune și pe scurt date, fac bucurie mare.

Valea Hăsdății. Lucruri privitoare la persoane și încă așa grave, numai dacă subscrii ori iai răspunderea putem publica.

Săscanilor. Publicând cele de azi, credem a fi destul.

Crișciur. Dacă a făcut rău cu tăierea pădurii, faceți întăiu arătare la Consistor. Și apoi n'a făcut cu voia comitetului parochial?

Poșta administrației.

Dlul Aron Boca Velchereanu Velker. a-dresa e: P. V. în Măderat (Magyarad) p. u. Pancota comitatul Aradului.

Editor: Aurel Popovici-Barciacu.
Redactor responsabil Ioan Russu Șirianu

